

VALLÁSOK HÁZA – KULTÚRÁK PARBESZEDE¹

A *Vallások Háza* Bernben egyedülálló intézmény. Öt világvallás tagjai imádkoznak nap mint nap a falai között. Utópia és kísérlet: a különböző vallások békés egymás mellett élésének elősegítésén túl az egymás közötti, valamint a vallásgyakorlók és a társadalom nem vallásos tagjai közötti párbeszéd készségének kialakítását tűzte ki célul.

A kezdeményezés egy, a kilencvenes évek végén készített tanulmányra vezethető vissza, melyben a Bern nyugati felén található elővárosi térség fejlődési lehetőségeit vizsgálták. Ausserholligen és Bümpliz a belvárostól elszigetelten, a várost elkerülő forgalmas autópálya és vasútvonal mentén fekszik. A nagy forgalom, a centrumtól való tetemes távolság és a hatvanas-hetvenes években létrehozott, mára a többség által nem kívánatos lakótelepi környezet mind közrejátszottak abban, hogy a kevésbé tehetősek, a városba újonnan beköltözők, illetve az országban új életet kezdők találtak itt otthonra. A soknyelvű, sokkultúrájú és háttérű, országos viszonylatban fiatal és növekvő népesség miatt ezek az elővárosok Bern egyik leggyorsabban változó, fejlődő részei. A városfejlesztés a helyiekkel együttműködésben különös figyelemmel kíséri a változásokat és a felmerülő igényeket. Nem utolsósorban azért, hogy szegregáció helyett a különböző népességcsoportok és -rétegek egy helyen tudjanak élni, iskolába, rendezvényekre járni, a tartós leszakadás helyett pedig a párbeszédet, illetve az egymással való összefogást tudják gyakorolni.

A berni egyházak képviselőiből álló *Vallások Kerekasztala* a protestáns gyökerű *Herrnhuti testvérgyűlekezettel*² szoros együttműködésben egy ideje már dolgozott egy, a vallásközi párbeszédet elősegítő hely létrehozásán. A felvetés olyan közösségi helyet vizionált, amely a helyben történeti gyökerekkel rendelkező keresztény és zsidó közösségek mellett a városban működő, ám méltó istentiszteleti hellyel még nem rendelkező világvallásokhoz tartozó közösségeknek is biztosít lehetőséget a vallásgyakorlásra. Ez a szándék szerencsés módon egybeesett a városfejlesztéssel kapcsolatban megfogalmazott célokkal.

A *Vallások Házában* aleviták, buddhisták, hinduk, keresztények és muszlimok imádkoznak egy fedél alatt. A bahái, szikh és zsidó közösség pedig rendszeres résztvevője a közös programoknak. A közösségek egy házba való meghívása kifejezte azt a társadalmi igényt is, hogy a közösségek nyisanak érintkezési felületet az egymással, illetve

a tágabban vett városi közösséggel való párbeszédre. Meglehet, ennek szükségessége sem a vallási közösségek, sem pedig a többségi társadalom részéről nem magától értetődő. Annál inkább azzá válik azonban, ha belegondolunk, hogy az általában világnézetileg homogénebb, a vallást és a hagyományokat még a mindennapok szerves részeként megélő közegből érkezőknek milyen kihívásokat jelent a vélemény- és értékluralizmuson alapuló társadalomban való lét, illetve annak megértése. Másik nézőpontból szemlélve az „utca embere” könnyebben, informálisabb keretek között ismerkedhet meg az esetleg korábban csak a sajtóból vagy az utcán, látásból ismert honfitársai életmódjával.

A hely kiválasztásánál fontos szerepet játszott a könnyű elérhetőség — az autópályahíd, villamos és helyi vasúti megálló csomópontja ilyen helynek bizonyult. A korábban elhanyagolt területen újonnan alakították ki az Európa teret, ahol új, a környék központjával szolgáló épületkomplexumot emeltek, mélygarázzsal, irodákkal, lakásokkal, éttermekkel, bevásárlási lehetőséggel. Ebben kapott helyet, közvetlenül az utcafronton a *Vallások Háza*.

Az, hogy az új intézmény városépítészeti szempontból ilyen prominens helyet kaphatott, kifejezi a városi döntéshozók szándékának komolyságát, továbbá fontos gesztusként és lehetőségként értékelendő a ház leendő használói számára is. A Svájcban történelmi gyökerekkel nem rendelkező felekezetek jellemzően városrészi iparterületeken bérelnek megfizethető árú nagyobb gyülekezeti tereket, csarnokokat, így a közösségi vallásgyakorlás tulajdonképpen akaratlanul a társadalmi nyilvánosság elől rejtve történik, a városi térben nem jelenik meg. A társadalom nagy része nem is tud ezeknek a helyeknek a létezéséről, vagy ha igen, valamiféle titkos, esetleg gyanús, veszélyes tevékenységként észleli. Vagyis a kultusz hely városi térben való elhelyezkedése meghatározó a többségi társadalomban a vallási közösségről kialakult kép szempontjából, ugyanúgy, ahogy a közösség önmeghatározása és önértékelése, sőt, a többségi társadalomhoz való viszonya szempontjából is.

A mindenfajta állami vagy intézményi támogatás nélkül induló vállalkozást nem koronázhatta volna azonban siker a kezdeményezés mögött állók kitarása, elköltelezettsége, a szilárd szervezeti bázis és a széles társadalmi támogatottság nélkül. Az idáig vezető út azonban korántsem volt egyszerű: az első lépésektől a megvalósításig³ mintegy 17 év telt el. A kezdeményezők alapítványt

hoztak létre, amely megbízást⁴ adott egy építész-irodának a megfelelő telek kiválasztására. A közösségekkel való kapcsolattelvelés, az igények összeegyeztetése, valamint a pénzügyi feltételek előteremtése mind időt és türelmet követeltek a folyamat minden résztvevőjétől. A *Vallások Házá*t más, nyereséggel kecsegtető funkciókkal egy épületbe integrálták, így sikerült az építéshez ingatlanberuházót találni. Az alapítványnak már „csupán” a rá eső épületrész bekerülési költségét kellett előteremtenie. A kezdeti lökést egy magán-alapítvány⁵ hozzájárulása jelentette a költségek több mint negyedének átvállalásával, ám igen figyelemreméltó a további jelentős hozzájárulók listája is. A berni katolikus és református egyház 10–10 százalékkal, magánszemélyek 20, végül Bern város és kanton 31 százalékkal⁶ járultak hozzá az összköltséghez. A belsőépítészeti kialakítást az imahellyel rendelkező felekezetekre bízta. Ennek költségét ki-ki maga teremtette elő.

Az egyedülálló kezdeményezéshez hasonlóan a tervezés során is számos példa nélküli kihívással kellett megbirkózni, kezdve azzal, hogy a szűk városi telken leginkább egymás feletti szinteken fértek volna el az imahelyek. Ezt azonban a buddhistákon kívül más közösségek nem tartották elképzelhetőnek, így egyedül az ő anyatermék felett van másik kultuszhely. A keresztény kápolnában nyolc különböző egyháznak a liturgikus kultúráját kellett figyelembe venni. A szikhek tűzrakási lehetőséget igényeltek, amit a szigorú tűzvédelmi előírások mellett nem volt egyszerű feladat teljesíteni. A hindu templom szobrait és építményszerű oltárait Indiából jött mesterek készítették a helyszínen, ehhez nekik például nem volt szükségük tervrajzokra. Azért a szerencse is az építők mellé szegődött: a muszlimok térrészel

pontosan Mekka felé volt tájolva, így azon lényeges átalakítást nem kellett végezni.

Az építészeti koncepció legfontosabb eleme az imahelyek előtereként működő úgynevezett dialógus-tér. A látogató ebbe a térbe érkezik meg, innen jut el a szakrális terekbe. Ezáltal is érthetővé válik, hogy nem kultikus helyek egymás mellé sorolásáról van szó. Az egy térből való kiindulás és érkezés a háromdimenziós tér tapasztalatán keresztül utal arra, hogy itt, ezen a helyen a közös érintkezési pontok kereséséről, az azokra való odafigyelésről van szó. A több szinten elterülő, lépcsőkkel, rámpákkal tagolt tér az egész házat átszövi: hol közlekedő folyosóvá szűkül, hol tágas, nagy belmagasságú, ahol sokan elférnek, hol egészen otthonos, csendes beszélgetésekre alkalmas. Az ünnepekkor, előadások alkalmával használt nagyobb térrészel szerves egységben nyitott konyhát alakítottak ki, mely hét közben déli menüvel várja a betérőket, sőt, a szerteágazó programok fontos kiegészítője a közösen elkészített és elfogyasztott étel is.

A párját ritkító vállalás tanulságai, az itt felhalmozott tapasztalatok irányadóul szolgálhatnak Bern városában, vagy akár annak határain túl is a különböző kultúrák együttélése, sőt együttműködése tekintetében. A *Vallások Háza* 2014 decemberében nyitotta meg kapuit, és azóta is nyitva tart. Az üzemeltetésért felelős alapítvány képviselői fontosnak tartják hangsúlyozni, hogy bár a megvalósulás hosszú időt vett igénybe, a ház létrejötte nem egy folyamat végét, hanem sokkal inkább a vallások közti párbeszéd gyakorlatba való átültetésének a kezdetét jelenti.

RIGÓ BÁLINT

¹Haus der Religionen — Dialog der Kulturen; <https://www.haus-der-religionen.ch/> (2018.04.15.)

²A Herrnhuti testvérgyülekezet a cseh testvérektől eredeztethető lutheránus, pietista szabadegyház.

³1998–2014.

⁴Bauart Architekten; <https://bauart.ch> valamint Urbanoffice; <http://www.urbanoffice.eu> (2018.04.18.)

⁵Rudolf und Ursula Streit-Stiftung. Az adományozó sajtó elmondása szerint egyébként nem vallásos. <https://www.srf.ch/news/regional/bern-freiburg-wallis/maezenin-ursula-streit-ich-verfachte-toleranz-und-verstaendnis> (2018.04.18.)

⁶Az állami támogatás feltétele a bekerülési költségek döntő többségének sajtó forrásból való előteremtése volt.